

SOCIAL WORK AND PEDAGOGY**АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ПРОЯВІВ
ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП****Волкова К. С.***кандидат педагогічних наук,
кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки***Тарасенко Н. В.***кандидат педагогічних наук,
кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Руйнування та криза традиційних інститутів соціалізації підростаючого покоління, зміна ієрархії суспільних цінностей, пропаганда насилля та жорстокості у засобах масової інформації, доступність тютюнової, алкогольної та наркотичної продукції, а також збільшення кількості неповних сімей, погіршення матеріального становища родин, зниження рівня батьківської компетентності зумовлюють виникнення деструктивної поведінки, проблем з адаптацією та інтеграцією в соціум підростаючого покоління. Як наслідок актуалізується питання наукового пошуку ефективних шляхів профілактики негативних проявів поведінки у дітей різних вікових категорій.

Окремі аспекти досліджуваної проблеми висвітлені у наукових працях І. Єрмакова, В. Крижко, Н. Максимової, В. Оржеховської, О. Пилипенка, М. Рижкова, Л. Сохань, Т. Титаренко, Т. Федорченко та інших. Автори відмічають про доцільність застосування арт-терапії в профілактичній та корекційно-реабілітаційній роботі. Проте питання застосування арт-терапії як ефективного засобу превенції потребує більш детального розгляду в контексті профілактики негативних проявів поведінки у дітей різних вікових груп.

Під поняттям «арт-терапія» розуміють динамічну систему взаємодії учасника та арт-терапевта, яким виступає педагог/психолог/соціальний педагог, у загальному арт-терапевтичному просторі. Метою арт-терапії є розкриття творчих задатків дитини, що здатні протидіяти деструктивним внутрішнім та зовнішнім впливам, базуючись на прагненні людини до творчості та самореалізацій. До сучасних видів арт-терапії відносять малюнкову терапію, казкотерапію, музикотерапію, психодраму, пантоміму, танцювальну терапію, лялькотерапію.

Узаальнення наукових поглядів вчених дозволяє окреслити наступні переваги арт-терапії: широкий спектр функціонального використання (діагностика, корекція, навчання, виховання, реабілітація, терапія, адаптація, превенція); переважно невербальне спілкування; сприяння вільному самовираженню і самопізнанню; «інсайт-орієнтований» характер; мобілізації творчого потенціалу дитини, внутрішніх механізмів саморегуляції.

Ю. Бриндіков, виокремлює чотири варіанти застосування арт-терапії: пасивна арт-терапія – передбачає аналіз та інтерпретацію картин (репродукцій), фотографій учасниками арт-терапевтичного процесу для «лікування»; активна арт-терапія – зосереджена на самостійній творчій діяльності, яка розглядається як лікувальний чинник; поєднання пасивної і активної арт-терапії; навчання учасника арт-терапевтичного процесу творчій діяльності і вибудовування взаємин з арттерапевтом (Bryndikov, 2017).

Інтерпретуючи даний метод в контексті його реалізації з профілактики негативних поведінкових проявів з дітьми різних вікових груп, можна визначити, що арт-терапія спрямована на гармонізацію емоційного самопочуття дитини, покращення її психологічного здоров'я, подолання бар'єрів інтеграції даної категорії дітей в освітнє середовище та сприяння успішній соціалізації засобами творчої художньої діяльності.

Важливою для нашого дослідження є думка О. Бернацкої, яка виокремлює два підходи: директивний та недирективний (Бернацка, 2009). До директивного автор відносить проведення групової арт-терапії з дітьми-жертвами депривації та дітьми з дисфункціональних сімей. Ця форма занять дозволяє дітям подолати відчуття соціальної ізоляції, сприяє зниженню тривоги та відтворенню структурованого та стабільного зрозумілого простору для самореалізації. Директивний підхід виявляє свою ефективність у роботі з дітьми з синдромом недостатку уваги та гіперактивності, з імпульсивними дітьми, у супроводі дисфункційних сімей із метою налагодження сімейних стосунків. Недирективний підхід використовує дитячу гру з елементами заняття творчістю, що виникає спонтанно, у спеціальних умовах потенційного та захисного для розвитку простору (наприклад, гра з піском та мініатюрними фігурками або взаємодія з матеріалами для малювання). Арт-терапевтичні недирективні індивідуальні заняття з дітьми різних вікових груп допомагають відновити почуття своєї гідності та реалізувати більш широкий індивідуальний репертуар реакцій захисту та прилаштування. За допомогою процесу недирективних занять з арт-терапії діти мають можливість придбати необхідне відчуття особистісної цінності, відчуття, що можуть самі керувати своїми почуттями, усвідомлення, приймати себе, бути відповідальними за себе і, таким чином, інтегрувати внутрішній образ «Я» і свій прояв зовні.

Отже, арт-терапію можна використовувати як засіб профілактики негативних поведінкових проявів у дітей різних вікових категорій, які пов'язані з тим, що особистість не засвоює позитивний соціальний досвід, складно адаптується до моральних цінностей і норм поведінки, які відповідають вимогам суспільства. Застосування різних арт-терапевтичних методик дозволяє знизити рівень психічного напруження, девіантних тенденцій, агресії, сприяє вивільненню тривоги, запобігає появі внутрішніх конфліктів особистості. Творча діяльність допомагає усвідомити дитині особисті переживання, пробуджує внутрішні сили, оригінальність, допомагає у самодослідженні, формує адекватну самооцінку, знімає тривожні стани, покращує процес соціалізації. Під час занять із застосуванням арт-терапевтичних технік дитина відчуває особливу ситуацію переживання негативних деструктивних станів через переведення їх у межі соціально допустимою діяльності, якою виступає образотворчий процес. Активна творча діяльність формує бажання дітей взаємодіяти та спілкуватися з однолітками. Окрім того, метод арт-терапії створює сприятливу атмосферу для міжособистісної комунікації, саморозуміння, ефективного засвоєння соціальних ролей та є дієвим засобом внутрішньої і зовнішньої гармонізації стану особистості, який позитивно впливає на інтеграцію дітей в умови соціального середовища.

Література:

1. Бернацка О.В. (2009) *Vykorystannja elementiv art-terapiji u vykhovanni samostijnosti molodshykh shkoljariv internatnykh zakladiv riznogho typu* [Using elements of art therapy in education of independence younger schools of international schools mortgage type]. *Naukovi praci. Ser.: Pedagoghika. vol. 108, no. 95. pp. 51-56. (in Ukrainian).*
2. Брындиков Ю.Л. (2017) *Art-terapija: sutj, mozhyvosti roboty z vijskovosluzhbovcjamy uchasnykamy bojoyvykh dij* [Art-therapy: essence, you're robots of the soldiers by participants of the master action] *Naukovyj visnyk. Pedagoghika. Socialjna robota. vol. 2. no. 41 p. 44. (in Ukrainian).*

3. Klymenjuk N.V. (2010) *Vykorystannja integhrovanoji art-terapiji v procesi sociokulturnoji rehabilitaciji ditej z osoblyvymy potrebamy* [Use of integrated art therapy in the process of socio-cultural rehabilitation of children with special needs] *Naukovi pracj.* vol. 97. no. 4. pp. 46-52. (in Ukrainian).

САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТІВ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ

Дияк В. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

В державній національній програмі «Освіта» наголошується, що одним з принципів її реалізації є неперервність, яка відкриває можливість для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, досягнення цілісності та наступності у навчанні та вихованні; перетворення набуття освіти процес, що триває упродовж всього життя людини. Як слушно підкреслює І. Блощинський, майбутні фахівці повинні прагнути до нових знань, що допомагає адаптуватися до умов швидкої зміни вимог і технологій підготовки професіоналів, поповнювати протягом усього періоду діяльності професійні знання та постійно підвищувати професійну компетентність (Bloschynskyi, Taushan, Yankovets, 2012 p. 20).

Адже нині в суспільстві склалася ситуація, за умов якої кожному фахівцеві, в тому числі персоналу прикордонної служби України, протягом усього періоду здобуття професійної освіти потрібно систематично збагачувати зміст фахових знань, умінь, навичок. Відтак, в процесі навчання у закладах вищої військової освіти курсанти повинні оволодіти певною критичністю мислення, вмінням використовувати теоретичні знання на практиці, спілкуватися з людьми, сприйняття і адаптації в умовах швидкого оновлення соціально-економічних факторів професійної діяльності.

Орієнтація на неперервність професійної освіти майбутніх фахівців прикордонної служби передбачає удосконалення всіх організаційних ланок ВВНЗ. Оскільки на території нашої держави підготовка кадрів для прикордонної служби здійснюється лише у Національній академії Державної прикордонної служби України (далі – НАДПСУ) далі вестимемо мову про удосконалення організаційної структури цього ВВНЗ з метою забезпечення безперервності освіти курсантів.

Нині в науковій літературі спостерігається жвавий полілог дослідників щодо проблем неперервності освіти, в тому числі військової. При цьому під неперервною освітою іноді розуміють просте доповнення базової освіти, процес використання різноманітних інноваційних форм навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовку. Когорта дослідників переконані, що ведучи мову про неперервну освіту, наукова спільнота має на увазі лише освіту дорослих. Тоді як принцип неперервності має значно глибше значення й передбачає якісно інший тип взаємодії особистості і суспільства протягом усього професійного життя людини.

Першоджерела неперервної освіти дослідники знаходять ще в науковій спадщині Арістотеля, Сократа, Платона, Сенеки, Конфуція. Попередником сучасних уявлень про неперервну освіту (далі – НП) вважають Я. Коменського. Науковець підкреслював, що